

УДК 7.012:011.891

**БІОТЕКТОНІКА У ВИРШЕННІ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРОБЛЕМ
ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»**

Т.В. Ніколаєва

Київський національний університет технологій та дизайну

Стаття присвячена актуальній проблемі розвитку науково-дослідницької складової освітніх програм спеціальності «Дизайн». Вагому частку програм доцільно присвятити не тільки суто практичним навичкам та умінням, але й можливостям розвитку творчої особистості та самостійної розумової діяльності. Важливе значення при цьому набуває розуміння соціальної ролі дизайнера в загальній сфері освіти та оточуючому природному середовищі.

Ключові слова: дослідницька робота, дизайн, освіта, методика, біотектоніка, проектування.

Постановку та розвиток спеціальностей творчого спрямування неможливо уявити без урахування досвіду найбільш геніального творця та «дизайнера» – оточуючого нас природного середовища. Найдревнішим вчителем в розвитку практичної та розумової діяльності людини була природа. Більшість загальнонаукових принципів та аспектів розвитку життєдіяльності людини базувались на закономірностях природних явищ, що знайшло своє відображення в формуванні освітніх напрямків та концепцій.

Об'єкти та методи досліджень

Система освіти протягом довгострокового періоду розвивалась за двома незалежними напрямками: гуманітарним та природничим. Довгий час ці два напрямки домінували в соціальній, культурній та освітній системі. Наявність ще одного напрямку освіти – проектного – не враховувались тому, що його не визнавали як галузь наукової діяльності. Цей напрямок не мав адекватного найменування; його зміст не був визначений методологічно.

Реалії сучасності призвели до становлення нового бачення природи дизайну – як проектно-культурної та освітньої. Головною задачею дизайну є концептуалізація та втілення нових оригінальних предметних форм, призначених слугувати певним утилітарно-функціональним та естетичним потребам людини. Дизайн в своїй основі скерований до витоків природи та матеріальної культури, і використовує, в якості провідних методів, мистецтво творчого винаходу, побудови об'ємно-просторової структури та формоутворення в матеріалі. Головним інструментарієм дизайну є мова архітектоніки, що еквівалентна мові наукових гіпотез та гуманітарної культури. Дизайн

має особливі, приналежні тільки йому засоби, методики та принципи осмислення і репрезентації проектних рішень. Освіта в галузі дизайну є достатньо молодою за віком, кожний з освітніх напрямів в дизайні включає в себе наступні аспекти:

- передачу та набуття знань про об'єкти, що вивчаються;
- здобуття навичок у відповідних методах досліджень та їх логічному аналізі;
- посвячення в систему уявлень та цінностей суміжних культур.

Якщо порівняти науку, гуманітарну сферу та дизайн, під кожним з цих кутів зору, стає зрозумілим, що можна визначити як поняття дизайнерська освіта, якими є її особливості.

Постановка завдання

Предметом вивчення в кожному з окремих напрямків освітньої діяльності є:

- в науці – світ природи та її явищ;
- в гуманітарній сфері – людський досвід існування та співіснування в світі природи;
- в дизайні – побудова світу, створеного людиною для вдосконалення умов її існування, з безумовним зверненням до природної сфери.

Методологічними аспектами розвитку цих напрямків є:

- в науці – контрольний експеримент, аналіз, класифікація;
- в гуманітарній сфері – аналогії, метафори, критика та оцінка;
- в дизайні – моделювання, синтез, проектування.

Методологічні цінності кожного з напрямків знаходять своє втілення в наступних аспектах:

- в науці – об'єктивність, раціональність, істина;
- в гуманітарній сфері – суб'єктивність, відображення, міркування, справедливість;
- в дизайні – практичність, винахідливість, виразність, відповідність призначенню, корисність та естетичність.

Розуміння суті освіти в галузі дизайну, що визначилось в останній період, завжди було пов'язане із спеціальною підготовкою дизайнерів до професійної проектної ролі. Дослідження шляхів та значення дизайну, як частини будь якої освіти, показали, що викладачі переважно наставляли майбутніх дизайнерів, з метою осягнення знань та навичок, в суто професійному спілкуванні. Учні виконували головним чином ролі проектантів, яким їх вчили досвідчені наставники. Викладачі в дизайнерській освіті були насамперед практикуючими дизайнерами і, тільки потім, педагогами. Подібна модель

повністю відповідає потребам професійного навчання. Але в системі вищої освіти всі викладачі повинні бути, насамперед, дослідниками та педагогами, але, поряд з цим, і спеціалістами в галузі певної проектної діяльності. Дизайн тільки в тому разі може досягти рівності з іншими напрямками в системі вищої освіти, якщо він буде організований як сфера знань, котра вносить не меншу частку в процес самореалізації індивіда, ніж в підготовку його до виконання певної соціальної ролі.

Результати досліджень та їх обговорення

Вимоги сучасності пропонують три принципових критерії формування освіти. Перший полягає в тому, що в процесі освіти повинно бути передано вагоме знання певних цінностей культури діяльності.

Другий критерій має відношення до процесів, в рамках яких майбутній фахівець отримує освіту, йому повинні задовольняти всі процеси, що включені в систему освіти. Ідеї пізнання, котрими повинна бути наповнена освіта, передбачають, що той хто навчається має зосередити увагу на цінностях пов'язаних з предметом навчання, повинен намагатися досягти відповідних стандартів освіченості та креативності в певній галузі.

Третій критерій виходить з того, що людина може бути добре навчена, але недостатньо освічена, тобто мати обмежене теоретичне та практичне уявлення про те, що вона робить і для чого. Така людина не в змозі побачити зв'язки своїх дій з усім іншим середовищем, визначити їх місце в цілісній системі життя. З цього витікає, що освіта обов'язково повинна бути пов'язана із розвитком здібностей до продуктивної розумової творчості, яка дозволяє зрозуміти, чому один процес має освітнє значення в широкому понятті, а інший – ні. Деякі з суто практичних навичок володіють великою амплітудою розвитку творчого мислення.

Розглянуті критерії викликають фундаментальні зміни в перспективі того, якою повинна бути освіта фахівця-дизайнера, яким буде процес навчання різноманітним видам дизайнерської діяльності. Дизайн в системі вищої освіти, це не тільки підготовка майбутньої професійної кар'єри, не тільки навчання корисним та змістовним навичкам моделювання, що застосовуються в промисловому проектуванні, але й інструмент формування творчої особистості, і саме тому повинен бути визначений в термінах, відповідних цінностям вищої освіти.

Для того щоб визначити суть дизайну як частини освіти, необхідна впевненість в тому, що те, чому професійно вчать дизайнерів та методи навчання відповідають цим критеріям. З цього витікає методологічно важлива задача – визначити, що є цінністю,

властивою дизайну, що є достойним стати вагомою частиною загальної освіти та виявити свої результати в розвитку освіченої особистості. Зазначені вище методи дизайнерського пізнання свідчать про специфічну сутність задач і проблем, які повинні бути вирішені освітою. Дизайнер прагне дати практичний результат в межах певного часового проміжку, тоді як вчений, або гуманітарій може відкласти в часі свої судження або рішення до того часу, поки не накопичить більше даних та зможе зробити висновки або про необхідність проведення подальших досліджень та спостережень, або про логічні узагальнення.

Дизайнерські засоби пізнання важливо визначити в їх відношенні до процесу дизайнерської творчості та його продукту – подібне співвідношення і призведе до розуміння того, що ж являють собою такі цінності. За своєю суттю дизайнерські методи пізнання базуються на діях з невербальними кодами в матеріальній культурі – мовою архітектоніки. Ці коди перекладають повідомлення з мови абстрактних вимог на мову матеріальних об'єктів. Вони полегшують конструктивне мислення, сфокусоване на вирішенні проблеми. Програми дизайнерської освіти повинні полегшувати розвиток аналітичного мислення, сфокусованого на самій проблемі, що є найбільш ефективним засобом розуміння специфічних проблем планування, творення та проектування нових форм. Дизайн систематизує, вводить та розвиває навички мислення та здібності творчого вирішення реальних проблем. Недопустимо, щоб це зводилось тільки до натренованості дизайнера в мистецтві вирішення суто практичних проблем. Необхідно інтерпретувати програми в поняттях та термінах, які відповідають більш наукомістким критеріям – критеріям вищої освіти. В цілому, значення дизайну для системи вищої освіти повинно бути визначене як таке, що сприяє розвитку всебічно розвиненої творчої особистості, майбутнього зодчого середовища існування людства.

Галузь невербального мислення та спілкування, пов'язаного з дизайном, включає в себе велику кількість елементів – від мови графіки та знаків, до мови предметів та певних дій, аналізу зв'язку типології та цікавих асоціативних зв'язків. Наукові дослідження в галузі тектоніки формоутворення дають можливість визначення досконалості, організованості, раціональності, логічної стрункості, гармонії зовнішнього та внутрішнього аспектів в діяльності дизайнера [1]. Дослідницькі методики навчання розвивають розуміння необхідності дотримання в об'єктах, що проектуються, гармонійної єдності з природою, корисності, надійності та краси.

Біотектоніка, в процесі освіти майбутнього фахівця, стає засобом гуманізації та всебічної гармонізації створюваного людиною предметного світу.

Нова педагогічна концепція вищої освіти передбачає затвердження того, що існують специфічні дизайнерські засоби пізнання, які й визначають суть дизайнерського напрямку освіти (рис.). Головні аргументи на користь включення

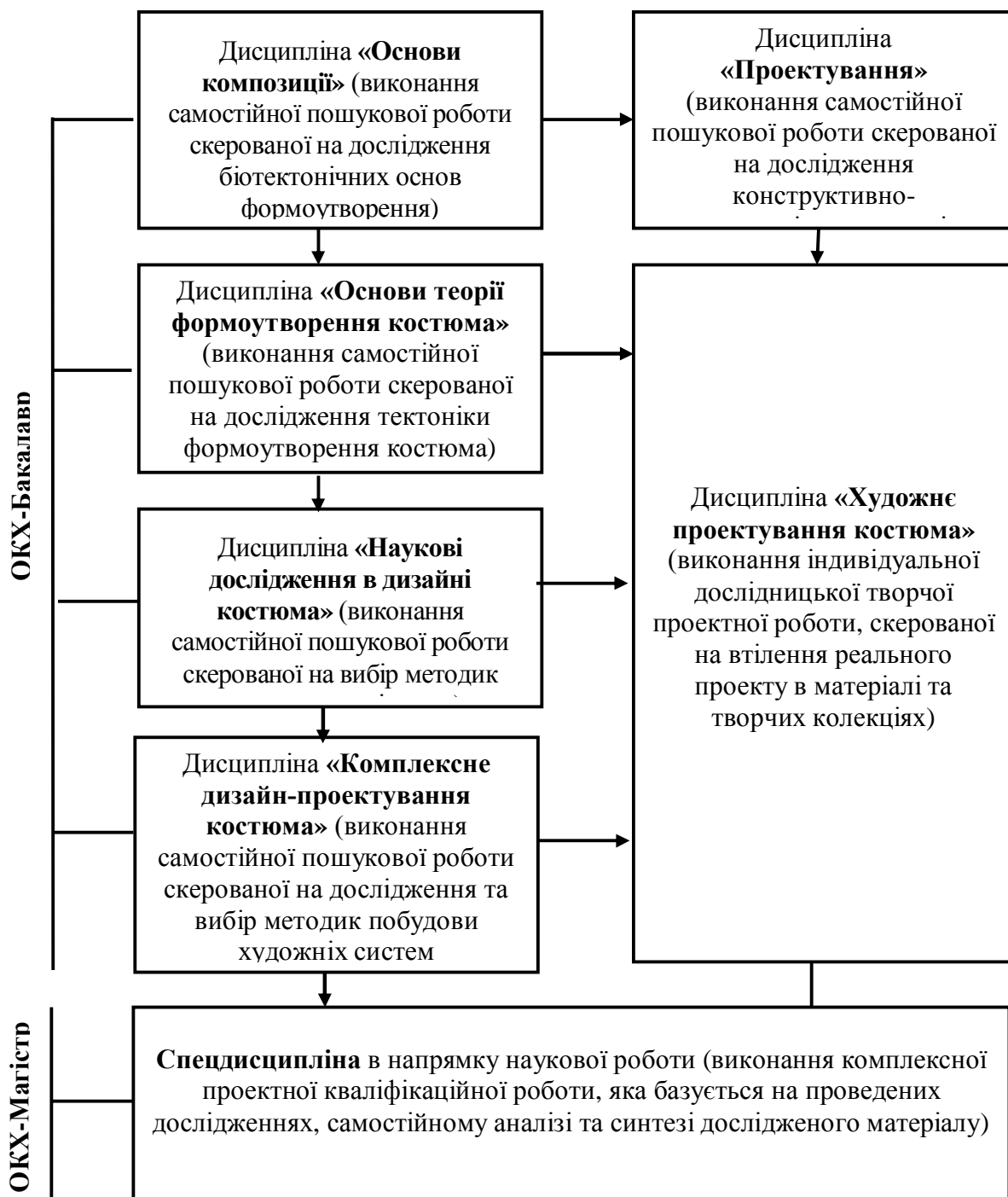

Рис. Наскрізна схема розвитку науково-дослідницької складової підготовки дизайнерів (спеціальність «Художнє моделювання костюма»)

науково-дослідницької складової дизайну в систему підготовки дизайнерів у вищій освіті є наступними:

- дизайн розвиває природжені здібності вдосконалення матеріальної складової реального світу;
- дизайн допомагає творчому та розумовому розвитку особистості предметно-образними засобами пізнання;
- дизайн створює сприятливі умови для розвитку здібностей до невербального мислення та спілкування;
- дизайн сприяє поглибленню пізнання оточуючого природного середовища та укріплює зв'язки людини з ним.

Висновки

В контексті наведених задач, важливого значення набуває звернення до проблем та закономірностей розвитку природного середовища та об'єктів природи, які, в більшості випадків, скеровують дизайнерів на створення принципово нових проектів, наділених поліпшеними ергономічними та естетичними якостями. Освіта майбутніх фахівців в галузі дизайну неможлива без включення в освітні програми розділів біотектоніки, що пов'язує між собою загальнонаукові, гуманітарні та практичні концепції. Освітня підготовка фахівців в галузі дизайну повинна бути скерована на включення в процес навчання інноваційних методів викладання, що мають першочергове значення:

- виконання самостійної науково-пошукової роботи;
- виконання індивідуальної дослідницької проектної або творчої роботи під керівництвом викладача;
- виконання комплексної проектної кваліфікаційної роботи, яка базується на проведених наукових дослідженнях та самостійному логічному аналізі та синтезі дослідженого матеріалу.

Виконання ряду науково-дослідницьких проектів, присвячених розв'язанню завдань біотектонічного формоутворення та екологічної відповідності, які включені до програм підготовки дизайнерів, дає можливість розвитку креативних, нетрадиційно мислячих фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ніколаєва Т.В. Тектоніка формоутворення костюма: навчальний посібник [3-є видання, доповнене] / Т.В. Ніколаєва. – К.: Аристей, 2011. – 344 с.

Т.В. Николаева

Биотектоника в решении научно-методических проблем подготовки студентов специальности «Дизайн»

Статья посвящена актуальной проблеме развития научно-исследовательской составляющей образовательных программ специальности «Дизайн». Значительную часть программ целесообразно посвятить не только практическим навыкам и умениям, но и возможностям развития творческой личности и самостоятельной мыслительной деятельности. При этом большое значение приобретает понимание социальной роли дизайнера в общей сфере образования и окружающей природной среде.

Ключевые слова: исследовательская работа, дизайн, образование, методика, биотектоника, проектирование

T. V. Nikolayeva

Biotektonika for solving the scientific and methodological problems of training for students with the specialty «Design»

The article is devoted to the problem of the research component for the educational programs of «Design». It is advisable a large part of the educational programs to devote not only practical skills and abilities, but also the possibility of evolution a creative personality and independent intellectual activity. However, a greater importance is the understanding the designer's social role in the general education and the environment.

Keywords: research, design, education, methodology, biotektonika, designing